

G eandewei

De viering van de Pesachmaaltijd, Bernard Picart, 1725

Protestantse
Kerk

De Joodse wortels van Pasen

Zoals Mozes de slang
verhoogd heeft...

Geloofsgetuige:
Tertullianus

Anna Maria
van Schurman

Column Robert Colijn

Dat is wel heel stil

Ik heb het voorrecht om op twee verschillende plekken te werken. Als kerkelijk werker mag ik een gemeente dienen en mij vooral richten op mensen in de leeftijd van 0 – 40 jaar. Mijn geschiedenis bij Youth for

Christ helpt daarbij natuurlijk erg. Ik mag ook werken bij Solidair Friesland, waar we onder andere nauw samenwerken met de Protestantse Kerk. Vanuit deze functie ben ik vooral gericht op de diaconale kant van kerk-zijn.

Als kerk willen we heel graag iets willen betekenen voor onze kwetsbare naaste. Ook individuele kerkleden zetten zich als vrijwilliger vaak in hiervoor. Het is mijns inziens ook een rol van de kerk, omzien naar de wees, weduwe, vluchteling en mensen in armoede. Er zijn steeds meer gezinnen die het financieel niet meer redden, maar wat in overleg met bijvoorbeeld diakenen steeds weer naar voren komt, is dat de kerk niet weet om wie het precies gaat. Stille armoede is letterlijk heel stil geworden. Van classisdominee Wim Beekman hoorde ik dat bijna alle Protestantse gemeenten in Fryslân met deze vraag zitten.

Dit zette mij aan het denken. We willen als kerk heel graag iets betekenen maar we weten vaak niet hoe of voor wie. Solidair Friesland heeft daar meer ervaring mee. Misschien kunnen we hier wat voor elkaar betekenen? Misschien hebben we elkaar nodig om de stilte te doorbreken. Samen kun je meer dan alleen en als kerk kunnen we wel een stuk creativiteit gebruiken. We kunnen leren om een bochtje om te denken.

Als kerk willen we het licht zijn in onze omgeving. Een plek waar mensen graag komen. Maar we willen ook naar buiten reiken, bij de ander zijn. En dan niet het probleem centraal stellen, maar de mens. In dit contact kan een relatie groeien waarin het niet meer stil is. Waarin wij de kwetsbare roep horen, ook als die bijna niet hoorbaar is.

Het gaat niet (alleen) om problemen oplossen. Even boodschappen fixen of een koelkast regelen. Het begint met die ander in de ogen kijken en er zijn voor die ander. En je kan er niet voor iemand zijn als je niet met diegene bent. Daar hebben wij als kerk een taak - en nog wat te leren. Weg uit de oplossende modus en op naar een kwetsbare relationele modus. Dat in het persoonlijke contact de stilte verwaagt.

Zou u als kerk of diaconie hierin willen ontdekken, leren en onderweg gaan? Solidair Friesland verzorgt graag een informatieavond. info@solidairfriesland.nl / 058 2130046, www.solidairfriesland.nl

Meditatie Het aanvaarden van het Koninkrijk

'En zoals Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, zo moet de Zoon des mensen verhoogd worden, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft. Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.'

Johannes 3:14 t/m 16, HS

door Irene de Vries

Heeft u dat ook weleens, dat u een tekst leest en u iets specifiek opvalt? Dat had ik op een morgen in maart toen ik deze tekst las, als dagtekst in het *Filippus*-dagboek. De herhaling van de laatste woorden in beide zinnen trof me. Meestal wordt het belang onderstreept als iets herhaald wordt. Luister goed! De woorden hebben ons wat te zeggen.

Deze tekst volgt op het gesprek dat Jezus had met Nikodemus, naar aanleiding van diens vraag over opnieuw geboren worden. In zijn uitleg aan deze Farizeeër, ook leraar van Israël genoemd, deelt Jezus ook deze woorden.

Hij wijst eerst terug naar het Oude Testament door Mozes en de slang te noemen. Het gaat hier om de koperen slang uit Numeri 2: 4 t/m 9, waar we kunnen lezen hoe Mozes een slang moest maken om die op een staak te bevestigen. Het volk werd geplaagd door giftige slangen, door hun beten stierven mensen. Door te kijken naar de slang op de staak bleven de Israëlieten in leven na een slangenbeet. Op dezelfde wijze wordt iedereen gered, die in geloof opkijkt naar het kruis waaraan Jezus hing.

De kern van hun geloof

Joh. 3:16 is een heel bekend vers, dat veel Bijbelgetrouwen uit hun hoofd kennen. Een soortgelijke tekst (3:36) is zichtbaar langs de snelweg net voorbij Zwolle. Deze tekst bevat voor veel christenen de kern van hun geloof.

We kunnen moeite hebben met het begrip 'verloren gaan'. Hoe moeten we deze woorden interpreteren? In deze tekst uit de *Herziene Statenvertaling* wordt er tweemaal over gesproken. Wat opvalt in andere vertalingen, is dat 'niet verloren gaat' niet genoemd wordt in de eerste zin. Ook niet in de *Naardense Bijbel*, die brontaalgetrouw is. De betreffende woorden zijn gekoppeld aan de woorden 'eeuwig leven'. Dat is het leven in Christus. En daar gaat het om. Een geschenk dat wij van God ontvangen. Het gaat om genade, om zijn liefde voor ons. God wil niets liever dan dat wij mensen ervoor openstaan dit geschenk te willen ontvangen en aanvaarden.

Geholpen door de Geest

Het gaat om het aanvaarden van het Koninkrijk van God. Hier deels op aarde ons reeds geschonken, omdat wij met Christus mogen leven, geholpen door zijn Geest. Die Geest die Jezus ook noemt in zijn gesprek vooraf met Nikodemus. Gods Geest en onze geest vormen samen een nieuw mens. God wil het ons geven.

Wij zijn op weg van Pasen naar Pinksteren. Het feest waarin we vieren dat God zijn Geest gaf. Die Geest wil ons troosten, voor ons pleiten, ons inzicht geven en ons inspireren. Wat een genade.

Irene de Vries is pastor in protestantse wijkgemeente De Fontein in Leeuwarden

Net voorbij de IJsselbrug bij Zwolle is in het weiland al jaren deze boodschap te zien

Leesrooster

Week 17, 23 t/m 29 april

zondag	Psalm 23
maandag	Nehemia 6:1-9
dinsdag	Nehemia 6:10-19
woensdag	Nehemia 7:1-60
donderdag	Nehemia 7:61-72a
vrijdag	Nehemia 7:72b-8:12
zaterdag	Nehemia 8:13-18

Week 16, 30 april t/m 6 mei

zondag	Nehemia 9:1-8
maandag	Nehemia 9:9-17
dinsdag	Nehemia 9:18-28
woensdag	Nehemia 9:29-37
donderdag	Nehemia 10:1-34
vrijdag	Nehemia 10:35-40
zaterdag	Psalm 149

De Joodse wortels van Pasen

De dood passeerde hen

Veel gebruiken, denkbeelden en feesten in de kerk zijn terug te voeren op het jodendom. Piet van Midden, protestants predikant en docent Hebreeuws aan de Tilburg University, legt uit hoe het zit met Pesach en Pasen. En: heeft het avondmaal daar nu wel óf niet mee te maken?

Misleiden van de dood

Ooit was Pasen een boerenfeest in Palestina. Na de winter, als de eerste gerst rijp was, gingen de mensen met een deel van dat eerste graan naar de tempel. Maar ze liepen niet zomaar het tempelplein op. Ze deden dat met een soort hink-stap-sprong, om de boze geesten te misleiden. Je weet immers maar nooit. Dat heet in het Hebreeuws pasàch. Trouwens: het luiden van de kerkklokken was ooit ook bedoeld om boze geesten voor de open kerkdeur weg te houden ...

Er is alle reden om aan te nemen dat de Israëlieten in Egypte dit feest ook vierden. Maar er kwam wat bij: de vlucht uit Egypte. In opdracht van Mozes smeerden de Israëlieten bloed aan de deurposten, het bloed van een geslacht lam. Ook al een manier om boze machten op afstand te houden. Overal waar de engel van de dood die bloederige deurposten zag, ging hij voorbij. Pasàch, zo staat het in de Hebreeuwse Bijbel: de dood passeerde hen.

Feest van de bevrijding

Zo werd Pasen – we noemen dat nu Pèsach – het feest van de bevrijding uit Egypte en daarmee de redding uit de dood. De familie en haar gasten scharen zich om een mooi gedekte tafel. Daarop staat een schaal met een beentje van een lam (sinds de tempel is verwoest, wordt er geen offerdier meer geslacht), gerstebroden, bittere kruiden, wijn, en nog wat andere ingrediënten. En men citeert bepaalde psalmen, die we samen het Groot Hallel noemen, Psalm 113-118. Hallel betekent lofprijzing. De liturgie is eigenlijk een antwoord op de vraag die iemand van het gezelschap stelt: 'Waarom is deze avond anders dan andere avonden?'

Jezus als offerlam

Jezus, onze Heer, vierde de Joodse feesten mee. We vinden Hem bijvoorbeeld ook op het Loofhuttenfeest. Maar het bekendst is het Pèsach dat Hij meevierde. De leerlingen zijn dat Pèsach uiteraard nooit vergeten. De evangelisten hebben aan Pèsach een dubbele bodem gegeven. Ze vonden in het offerlam dat de leerlingen die paasavond aten, Christus terug als een lam ter slachting. Dat was een nieuwe dimensie.

Maar die leerlingen waren Joden. Dat bleven ze hun leven lang – als je Jood bent, kun je dat immers niet afleggen. Ze kwamen samen 'om brood te breken'. Dat betekent om 'samen te eten'. Joden die religieus leven, beginnen nog steeds met een zegening die bij een broodmaaltijd eindigt met: 'Gij die het brood uit de aarde hebt doen opkomen.' En na het eten wordt er uitvoerig gebènsjt, gedankt.

De leerlingen van Jezus schaften die gebeden niet zomaar af. Maar er kwamen bij deze 'mensen van de weg van Jezus' (de oudste naam voor 'christenen') allerlei gebeden en zegeningen bij. Het Onze Vader kon daarbij niet ontbreken. En in een oude christelijke rite werd vier keer een beker wijn doorgegeven. Zo kreeg je twee paasvieringen: een joodse en een christelijke.

Het avondmaal is dus niet zoiets als een christelijk Pèsach. Maar het bevat wel elementen uit die viering. En last but not least: in beide riten gaat het om en over de bevrijding uit de dood.

bron: protestantsekerk.nl

Diversen

Liedcomponist Jan de Jong bundelde zijn beste werken

Na vele jaren van componeren heeft toonzetter Jan de Jong uit Heerenveen zijn beste werk gebundeld. Samen met een driekoppige redactie stelde hij de zangbundel *Leeftocht* samen, die als ondertitel meekreeg: *Liederen voor mensen onderweg*. Het zijn er 140 in totaal. Vanaf 1990 vloeiden regelmatig composities uit het muzikale brein van De Jong, altijd op teksten van anderen. Hofleveranciers in deze bundel zijn Eppie Dam en Margryt Poortstra, samen goed voor meer dan honderd titels. Jan de Jong is, na dertig jaar organist in Sneek te zijn geweest, sinds 2008 verbonden aan de Protestantse Gemeente Tjalleberd-De Knipe. Hier vierde hij op 17 april de uitgave van de bundel én zijn vijftigjarig organistschap. *Leeftocht* kan besteld worden voor 20,00 euro (begeleidingsbundel 70 euro) bij Intrada muziekuitgeverij in Heerenveen, info@intradamusic.nl.

NPV thema-avond over burn-out en werkdruk in Wâlterswâld

NPV afd. Dantumadiel/Tytsjerksteradiel houdt op donderdag 11 mei om 19.45 uur een thema-avond over burn-out en werkdruk. Velen lopen op de tenen en dat wrekt zich psychisch, fysiek en in de sociale sfeer. Hoe overleven we de hectiek van het moment? Kun je een burn-out zien aankomen of ontwijken? Spreker op deze avond is ds. J. Belder, ervaringsdeskundige. Het raakt hem dat ook steeds meer jongeren kampen met stress en werkdruk. De avond is in de zaal van de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt, Tsjerkeloane 12, Wâlterswâld.

Oproep: stel kerkgebouw open op tweede pinksterdag 29 mei

Op tweede pinksterdag 29 mei is de derde editie van de Landelijke Open Kerkendag. De eerste twee edities speelden zich vooral af in Noord-Brabant en Zeeland, dit jaar hoopt de organisatie dat overal in het land kerken hun deuren openzetten. De derde editie van de Open Kerkendag staat in het teken van het kerkinterieur. Het Nederlandse landschap staat bekend om de torenspitsen en kerken, maar wat schuilt er nu precies achter de stenen façades? In Nederlandse kerken is veel kunst en erfgoed te zien. Er is bijna geen ander gebouw waar je zoveel waardevols aantreft. Stichting Open Kerken hoopt dat veel Nederlanders op deze manier kunnen kennismaken met deze schatten in een omgeving van rust en een gevoel van eeuwen. Aanmelden als deelnemer kan via openkerkendag.nl

Pesach-maaltijd met onder meer een beentje van een lam, bittere kruiden en wijn. Foto: Robert Couse-Baker

Geloofsgetuige Tertullianus

‘Wat is meer een schande voor God: dat hij geboren is, of dat hij zou sterven? Dat hij het vlees zou dragen, of het kruis?’

** ca. 160*

Elke theoloog moet ook Tertullianus eren: een grondlegger van de westerse theologie, een van de eersten die in het Latijn over het geloof schreef.

Het is de tijd van Marcion. Deze priester in Rome zorgt voor grote opschudding met zijn opvatting dat het Oude Testament over een mindere god gaat dan het Nieuwe. Een ander discussiepunt is in die tijd de gedachte dat Jezus een schijnlichaam had. Om de hoge God te vrijwaren van de schande van een dood aan een kruis moest ook zijn Zoon ervan gevrijwaard, als je aan de goddelijkheid van Jezus wilde vasthouden. (Een Jezus die helemaal niet bestaan hoeft te hebben is de moderne variant.)

Tertullianus vindt zulke gedachten absurd. Hij verdedigt de twee naturen en de lichamelijke van Christus. Hij is tegelijk mens én God zelf die lijdt en sterft en opstaat. ‘Wat heeft Athene met Jeruzalem van doen?’ Geloof begint bij wat werkelijk het geval is, niet bij de filosofische vraag of iets wel of niet mogelijk is. Lichamelijke opstanding is even zeker als dat het onmogelijk is, zoals de dood van de zoon van God even aannemelijk is als dat het dwaas is – welke God laat zijn zoon sterven? – en zoals een christen zich net zo weinig schaamt voor het kruis als dat ditzelfde kruis een schandaal is.

Om dat geloof worden christenen bij vlaggen bloedig vervolgd. Maar ‘het bloed der martelaren is het zaad van de kerk’. Tertullianus’ verslag van hun marteldood maakt Perpetua en Felicitas beroemd. Waarschijnlijk onder de indruk van de moed van christenen was Tertullianus ook zelf christen geworden. Ook hun strenge moraal en hun visie op de hemelse toekomst sprak hem aan.

Hij was geboren in Carthago in het huidige Tunesië, als zoon van een Romeinse centurio. Maar als christen wees hij militaire dienst af. Natuurlijk moesten christenen bidden voor het Romeinse rijk, maar dienst nemen in dat rijk was niet gepast. Fel was hij ook tegen abortus, gladiatorenspelen en de wettelijk toegestane infanticide (kinderdoding). Wie het zwaard grijpt zou toch door het zwaard omkomen?

Een kerkvader? Ergens na 207 werd Tertullianus lid van de strenge, charismatische sekte van de Montanisten. Daarom is hij nooit heilig verklaard. Hij staat wel op de onofficiële getuigenkalender van de Duitse protestanten, op 26 april. Soms schiet een heilige in radicaliteit wel eens door.

Harmen Jansen

Byldspraak - Willem Wilstra Natuerlik

De bjirk wurdt yn 'e Bibel net neamd; wol njoggen oare soarten beammen en strûken, dy't fijne fruchten jouwe. Bygelyks de apel, de fiich, de granaatapel en de drúf. Dochs is de bjirk net samar in beam.

Hy groeit foaral hjir yn noardlike streken. It is in saneamde pioniersbeam; yn earne toarre grûn kin de bjirk him delsette. De krêft sit yn 'e soppen, de bast en de blêden. Op internet kinst de mooglikheden lêze, it is suver in wûnderbeam. Fêst wolris heard fan 'Berken Haarwater'

Myn frou hie in freondinne dy't op'e klaai wenne. Tegearre makken se hjir in kuier troch de heide mei wat boskjes. Fansels kamen se ek in bjirk foarby. 'No sjoch', sei de freondinne, 'hjir groeit wrachtsjes behang oan 'e beammen!'

Mar dat idee wie sa gek noch net, want lang ferlyn skreauwen se der wol tekst op. Guon makken der ek lampekappen fan en oare tapassingen. Natuerlik.

Geandewei Kerkblad voor de Protestantse Kerk in Fryslân

Hoofdredacteur: Arjen Bakker
Romptastrjitte 15, 9036 PK Menaam
T. (0518) 750 276

Advertenties: Media advies Theo Wijbenga
T. (06) 51426179 (8:30 - 13:00 u.)
E. advies@theowijbenga.nl

Vormgeving, druk, post- en digitale abonnementen:
Dekker Creatieve Media en Druk,
E: administratie@geandewei.nl

Familieberichten: Jaap Hoogenboom
T. (0592) 785 484
E. info@hoogenboom-communicatie.nl

Kopij algemeen deel: uiterlijk 15 dagen voor verschijnen naar redactie@geandewei.nl

Eisen aan politici 'Overschild', BBB en Psalm 101

De grote winst van de BBB, bij de verkiezingen voor leden van provinciale staten, was tegelijk een afstraffing van de partijen die de regering vormen. De documentaire *Overschild* gaf een ontluisterend beeld van een overheid die burgers in de steek laat. En dat niet alleen inzake de gaswinning in Groningen, maar ook bij de toeslagenaffaire, de onzekerheid onder boeren, de jeugdzorg, het onderwijs, de gezondheidszorg, de woningmarkt, vluchtelingen (onder meer Ter Apel). In Psalm 101 kijkt een bestuurder in de spiegel en bezint hij zich op zijn taak. Deze bezinning is thans actueel in ons land en de Psalm biedt veel stof tot nadenken.

door ds. Doede Wiersma

Een stip op de horizon

De politicus in de Psalm zet als stip op de horizon, als ideaal: *trouw* en *recht*. Trouw is de toewijding die Naomi in Boaz en die Boaz in Ruth ervaart. (Ruth 2: 20;3:10). De prioriteiten van Jezus zijn: recht, barmhartigheid en trouw. (Matteüs 23: 23). Daarin toont hij zich een leerling van Hosea, Jeremia en Micha, die ook recht, trouw en integer zijn. (Hosea 12:7, Micha 6:8, Jeremia 9: 23).

Tot de levenslessen in Oud Israel hoorde het inzicht: zonder visioen, zonder stip op de horizon, verwildert een volk (Spreuken 11: 14). De gelovige bestuurder beleeft zijn visioen tot op God, zingt het voor Hem en bidt God om Zijn nabijheid. (vers 1 en 2)

Mensen verliezen hun paradijs keer op keer, door eigen of andermans schuld, maar de droom, het visioen, blijft. Een gelovige, die iedere dag het Onze Vader bidt, repeteert dit visioen met de woorden: Uw Naam, Uw rijk, Uw wil.

Integer zijn

De bestuurder in de Psalm wil zich bezinnen op de 'volmaakte' weg, (vers 2 en 6). In plaats van volmaakt kies ik voor *integer*. Dat ligt in het verlengde van *een zuiver hart* (2), en is het tegenovergestelde van een *bedrieglijk* hart in de Psalm (vers 5, 7).

Psalm 119, een indrukwekkende meditatie over gelovig leven, begint met: 'Het hoogste geluk is voor wie de volmaakte weg gaan': bedoeld wordt: wie integer leven. Over de keuze voor integriteit en verzet tegen een leven met bedrog, gaat de hele Psalm: Houd mij ver van *bedrieglijke* wegen - Ik heb de *betrouwbare* weg gekozen. (Psalm 119: 29 en 30).

Job wordt in het eerste vers beschreven als rechtschapen (*integer*), onberispelijk en: hij toonde ontzag voor God. En Jezus concludeert in de Bergrede: *Wees integer, zoals uw hemelse vader integer is* (Matteüs 5: 48; vergelijk Deuteronomium 32:4).

Psalm 101

Indeling en kopjes: Doede Wiersma

* Visie; een stip op de horizon

1. *Ik wil zingen over trouw en recht in een lied voor U, o Heer,*
2. *nadenken over de volmaakte weg- wanneer zult U bij mij komen? Ik handel met een zuiver hart, ook in mijn paleis.*

* Integer zijn en blijven.

3. *Niets staat mij voor ogen wat boosaardig is. Gedraai, ik haat het, ik laat mij er niet mee in,*
4. *Sluwheid houd ik ver van mij, het kwaad wil ik niet kennen.*
5. *Wie heimelijk een vriend belastert, leg ik het zwijgen op, een trotse blik, een aanmatigend hart verdraag ik niet.*

* Zoeken, 'screenen' van medestanders

6. *Mijn oog zoekt de getrouwen in het land, met hen wil ik mijn woning delen. wie de volmaakte weg bewandelt, mag mij dienen.*

* Verzet tegen wie niet integer is

7. *In mijn paleis is geen plaats voor wie liegt en bedriegt, wie onwaarheid spreekt komt mij niet onder ogen.*
8. *De schuldigen in het land breng ik elke morgen tot zwijgen, uit de stad van de Heer verdrijf ik allen die onrecht begaan*

Niet integer zijn

In de verzen 3, 4 en 5 van Psalm 101 geeft de bestuurder voorbeelden van *niet integer* gedrag. Het gaat dan om onwaardig gedrag, gedraai, een vals hart, misdaad, achter iemands rug om roddelen, trots en tenslotte

'een aanmatigend hart': arrogantie. Dit wan-gedrag staat in de Bijbel meestal in relatie tot winstbejag

Het eerste en oudste advies in de opvoeding luidt: *Oneerlijk verkregen rijkdom baat je niet, Rechtvaardigheid redt je van de dood.* (Spreuken 10: 2).

Beter een arme die onberispelijk leeft, dan een rijke die kronkelwegen gaat. (Spreuken 28: 6).

En de gelovige in Psalm 119 bidt: *'Neig mijn hart naar uw richtlijnen en niet naar winstbejag.'* (vers 36). Zie vooral Micha 6: 12, na het belangrijke 6: 8!

'Screenen' van politici

De kandidaten van BBB voor de Provinciale Staten werden vooraf 'gescreend'. Dat doet de politicus in de Psalm ook. In vers 2 zegt hij: *'niets staat mij voor ogen'*, in vers 6: *'mijn oog zoekt'* en in 7: *'komt mij niet onder ogen'*. De bestuurder in de Psalm screent mensen dus op betrouwbaarheid en integriteit. Wie liegt en bedriegt is kansloos. (vers 7)

Verzet tegen onrecht....

In oud Israel lagen bestuur en rechtspraak in handen van oudsten (wijzen) in de poort. Hun taak was *wél-zijn*, vrede (*Shalom*) te bevorderen. Besturen en rechtspreken lagen dicht bij elkaar. Regeren en rechtspreken betekenden beide: conflicten oplossen. In de morgen was dit als eerste nodig! En tegen die achtergrond zegt de politicus/ rechter: De misdadigers/ criminelen breng ik elke morgen tot zwijgen. En allen die kwaad bedrijven worden uit de gemeenschap verwijderd.

Ik hoop zeer dat u met mij concludeert dat deze oerinzichten, van meer dan 2500 jaar geleden, zeer actueel zijn. Immers zonder visioen, een stip op de horizon verwildert een volk. En zeker als problemen niet direct (in de morgen!) aangepakt worden.

Doede Wiersma uit Leeuwarden was medewerker Oude Testament aan de Rijksuniversiteit Groningen en is emeritus predikant van de Protestantse Kerk

Johannes de Heerkoor zingt over 75 jaar Israël in Drachten

Het Groot Nederlands Johannes de Heerkoor o.l.v. Wilbert Magré komt op zaterdag 6 mei naar De Bethel in Drachten om liederen te zingen rondom het thema '75 jaar Israël - Bron van Hoop.' Ook het Interkerkelijk Mannenkoor Drachten en Chr. Mannenkoor Looft den Heere uit Vaassen o.l.v. Freddy Veldkamp verlenen hun medewerking, net als organist Jan Rozendaal en Carina Petersen - Bossenbroek op panfluit. Kaarten in de voorverkoop via johannesdeheerkoor.nl: 10 euro voor volwassenen en 5 euro voor kinderen tot 12 jaar. Bij de kerk respectievelijk 15 en 5 euro. Aanvang 19.30 uur, deuren open om 19.00 uur.

Koor Gloria Deo brengt 'Ein deutsches Requiem' op 13 mei

Concertkoort Gloria Deo voert op 13 mei om 20.00 uur het werk 'Ein deutsches Requiem' van Johannes Brahms op in De Flambou in Surhuisterveen. Een actuele keuze, aldus het koor zelf, want in een tijd waarin oorlog en rampen het nieuws domineren, is troost belangrijker dan ooit. Brahms wilde - naar aanleiding van de dood van zijn moeder en van zijn mentor Robert Schumann - muziek schrijven die troost en hoop voor de toekomst biedt. Dit in tegenstelling tot het klassieke requiem, dat bedoeld was om het zielenheil van de dode te bevorderen. Het koor zingt bijna non-stop gedurende het hele werk. Solisten zijn Irene Hoogveld, sopraan en Frans Fieslier, bas. Begeleiding door Het Promenade Orkest en de algehele leiding is in handen van Jeroen Helder. Kaarten: www.gloriadeo.nl

Kerken kunnen Bastiaan Ragas' voorstelling over Bijbel boeken

In samenwerking met Nachtzon Media biedt de Protestantse Kerk gemeenten de mogelijkheid om de theatervoorstelling 'In Gods naam' van Bastiaan Ragas te boeken. Hij verwoordt hierin zijn hernieuwde ontdekking van de Bijbel. Bastiaan Ragas (1971) werd enkele jaren geleden gegrepen door de verhalen uit de Bijbel. Hij ziet dat veel van zijn generatiegenoten er onbekend mee zijn of ze hebben afgeserveerd op grond van eenzijdige uitleg. Door het lezen en bestuderen van de teksten is Ragas ervan overtuigd geraakt dat deze verhalen ook van onschatbare waarde zijn voor onze tijd. Het idee is dat meerdere gemeenten samen een voorstelling boeken, zodat die gespeeld kan worden in een theater in de buurt. De organiserende gemeenten trekken dan samen op voor de PR. Iedere gemeente betaalt 500 euro en krijgt in ruil een groot aantal toegangskaarten om weg te geven of te verkopen. Vrijblijvend uw interesse laten blijken kan via protestantsekerk.nl/nieuws/theatervoorstelling-over-de-bijbel-door-bastiaan-ragas/

Anna Maria van Schurman en de

Wiuwert, een dorp in de gemeente Súdwest-Fryslân met nog geen driehonderd inwoners, geniet vooral in Fryslân enige bekendheid door de aanwezigheid van mummies in de adellijke grafkelder onder de Nicolaaskerk. Maar in het verleden is er meer aan de hand geweest. In de zeventiende eeuw heeft hier Anna Maria van Schurman gewoond, een van de begaafde vrouwen van Europa. Zij had zich aangesloten bij de Labadisten, een protestantse sekte, gesticht door de Fransman Jean de Labadie, die daar rond die tijd verbleef. *door Rink Visser*

Anna Maria van Schurman (1607-1678) werd in Keulen geboren als afstammeling van een uit Antwerpen uitgeweken protestantse familie. Toen ze zes jaar was werd het ook daar te benauwd en verhuisden haar ouders met hun vier kinderen naar Utrecht. In 1623 werd het Franeker, waar een van haar broers ging studeren en waar ze hun intrek namen op de Martenastings (nu Museum Martenahûs). Haar vader, die kort daarna overleed, had haar al van jongsaf les gegeven in wiskunde, klassieke talen en theologie en ze bleek een veelzijdig hoogbegaafde leerlinge.

In 1626 keerde het gezin terug naar Utrecht en moest Anna Maria haar dorst naar kennis op andere manieren lessen. Natuurlijk wilde ze graag naar de in 1636 gestichte Utrechtse universiteit, maar dat was in die tijd voor vrouwen onmogelijk. Op voorspraak van een buurman-hoogleraar werd het haar bij hoge uitzondering toegestaan colleges bij te wonen, mits ze achter een gordijntje plaatsnam, zodat de mannelijke studenten niet werden afgeleid. Zo werd ze de eerste vrouwelijke student van Europa. Ze studeerde theologie, letteren, oosterse talen en geneeskunde. Daarnaast deed ze aan allerlei vormen van beeldende kunst en correspondeerde ze met beroemdheden zoals Jacob Cats, Constantijn Huygens en René Descartes. Vaak ging het over haar mening dat ook vrouwen de gelegenheid moesten krijgen om te studeren.

Zoeken naar het ware geloof

Ze kon studeren wat ze wilde; geld was geen probleem, er was familiekapitaal. Maar toch werd in haar leven het zoeken naar het ware geloof steeds belangrijker. Dat vond ze bij de Labadisten. In 1669 voegde ze zich in Amsterdam bij deze afgescheiden groep. Ze bleef bij hen tot hun laatste domicilie op Waltastate in Wiuwert. Hier had ze nauwelijks nog contact met de buitenwereld. Ze overleed in 1678 en werd (anoniem) bij de kerk begraven.

De Labadisten danken hun naam aan Jean de Labadie (1610-1674). Hij werd geboren te Bourg (nu departement Gironde) in zuidwest Frankrijk als zoon van een adellijke officier, die ook burgemeester van de stad was. Vanwege zijn goede verstand en zijn zwakke gezondheid werd hij al op 7-jarige leeftijd naar het Jezuïtencollege in Bordeaux gestuurd voor een rechtenstudie, gevolgd door een theologische opleiding tot priester. Hij bestudeerde heel ijverig de Bijbel en kwam mede daardoor met allerlei kritiek op het onderwijs en de dagelijkse praktijk binnen de orde. Men ging hem van Calvinisme beschuldigen, maar

daarvan wist hij zich vrij te pleiten. Toch leek het maar beter dat hij geen priesterwijding zou ontvangen en daarom vertrok hij uit de orde en begon een loopbaan als lekenprediker.

Eerst werkte hij zeven jaar bij de Jansenisten in Parijs. Daar raakte hij steeds verder los van de Rooms-Katholieke kerk. In 1650 legde hij belijdenis af in de protestantse kerk van Montauban, werd daar rector van de plaatselijke universiteit en twee jaar later predikant te Orange. Omdat de protestanten het onder de regering van Lodewijk XIV steeds moeilijker kregen week hij uit naar Genève. Zijn prediking had daar grote invloed op de mensen: de kerken stroomden vol en de herbergen leeg. Ook bracht hij een aantal geschriften uit, waarin hij een zuiver christendom, los van wereldse invloeden bepleitte. Deze werden ook gelezen in Nederland en zo kwam het tot een beroep naar de Waalse (Franstalige) gemeente van Middelburg, dat hij aannam. Als boer vermomd trok hij naar het noorden, waar hij eerst in Utrecht kennismakte met een aantal prominenten, die zijn werk kenden, onder wie Van Schurman. In 1666 volgde de intrede in Middelburg.

Kerk van wereldse smetten vrij

Hij kon geweldig preken en dus stroomde ook hier de kerken vol, maar vooral zijn collega's vonden dat hij te ver ging. Hij verkondigde dat de bestaande kerk Gods gaven te goedkoop uitdeelde: opzicht en tucht zouden niet deugen. De ware kerk zou moeten bestaan uit een kleine groep wedergeborenen, waarachtig bekeerden. Met hen wilde hij de gehele kerk van wereldse smetten vrijmaken. Op zondag was er een dienst van soms wel 4,5 uur, door de week waren er Bijbellezingen in de kerk en daarnaast nog huissamenkomsten. Aan zijn ijver lag het dus niet, maar op aandrang van de collega's werd hij toch door de Waalse synode uit het ambt gezet.

Korte tijd verbleef hij in Veere, waar hij een onafhankelijke Waalse gemeente was begonnen, maar na klachten werd hij door de Staten van Zeeland uit het gewest verbannen. Toen werd het Amsterdam, waar hij met 25 aanhangers - onder wie Anna Maria en enkele studenten - in een groot huis ging wonen. Omdat hij de bestaande Gereformeerde Kerk voor afvallig verklaard was kwam het in het anders zo verdraagzame Amsterdam tot relletjes en zijn zogenaamde Nieuwe Kerk kon vertrekken. Het werd Stift Herford in Westfalen op uitnodiging van prinses Elisabeth van de Palts, abdis van een protestants klooster.

Labadisten: eindpunt Wiuwert

De Labadie gestorven

Ook hier ontstonden weer moeilijkheden, waarop De Labadie met een groot deel van zijn volgelingen naar Altona bij Hamburg vertrok, dat toen in Denemarken lag. Hier overleed hij plotseling aan koliek. Zijn erfenis bestond uit een dertigtal boeken en brochures en daarnaast uit het Zeeuwse woord labedissen. Dit werd een aanduiding voor de gebreide of gehaakte polsmofjes, die Zeeuwse vrouwen gingen dragen omdat De Labadie iets had tegen de bij hun klederdracht behorende blote armen.

De Labadisten zelf gingen door, nu onder leiding van Pierre Yvon (1646-1707), een collega, die al vanaf Genève met hem was meegereisd. Hij stelde zich veel gematigder op, maar er brak oorlog uit met Zweden en dus vertrok de groep van tweehonderd mensen in 1675 per schip naar Fryslân. In Wiuwert vonden ze onderdak op Waltastate, dat in het bezit was van de freules Maria, Lucia en Anna van Aerssen van Sommelsdijk, die ook tot de Labadisten waren toegetreten.

Naar het voorbeeld van de eerste Christenen gingen ze hier leven in gemeenschap van goederen. Het landgoed omvatte behalve het huis ook landerijen en men leefde van de opbrengst van landbouw, veeteelt, een boekdrukkerij en de fabricage van geneesmiddelen en zeep. Ondanks aanklachten van scheurmakerij vanuit de Gereformeerde Kerk kregen ze geen moeilijkheden met de Staten van Friesland, want hierin zaten familieleden en andere relaties van de freules. Ze kregen zelfs dezelfde rechten als de officiële Gereformeerde Kerk en mochten bij voorbeeld de klok luiden. Zelfs traden enkele Friese predikanten tot de groep toe.

Hun hoogtepunt viel omstreeks 1680, toen er 480 bewoners waren.

Pogingen tot het stichten van koloniën in Noord Amerika en Suriname mislukten echter en in 1688 kon men de gemeenschap van goederen niet langer volhouden. Na het overlijden van Anna, de laatste van de vermogende freules Van Aerssen van Sommelsdijk omstreeks 1711 liep het aantal bewoners hard terug. En toen Hendrik van Deventer, de geneesmiddelenfabrikant, de groep in 1732 verliet, was het afgelopen. De meeste overgebleven Labadisten vestigden zich in Leeuwarden.

Mummies

In 1765 kregen enkele timmerlieden, die op karwei waren in de adellijke grafkelder van de kerk van Wiuwert, de schrik van hun leven. Nieuwsgierig hadden ze een van de elf daar staande kisten opengemaakt en toen kwamen ze oog in oog te staan met een volkomen gaaf lichaam. Gillend maakten ze zich uit de voeten.

Natuurlijk kwam het tot een uitgebreid wetenschappelijk onderzoek op de universiteit van Franeker. In de Franse tijd verdwenen enige lichamen, zodat er nu nog vier over zijn. Het onderzoek, ook in later tijd met moderne middelen, heeft geleid tot de conclusie dat er mummificatie is opgetreden door uitdroging als gevolg van een constante luchtstroom en luchtvochtigheid in de ruimte. Men heeft lang gemeend dat het Labadisten zouden zijn, maar dat is maar bij één van hen het geval, een zekere Van Stellingwerff uit Leeuwarden. Van de anderen is vastgesteld dat ze niet in de tijd van de Labadisten zijn overleden; mogelijk waren het leden van het geslacht Walta. Er is één vrouw bij en dat is dus niet Anna Maria van Schurman.

Rink Visser uit Leeuwarden is een vaste medewerker van Geandeweï

10 jaar Liedboek - feest in Amersfoort op zaterdag 13 mei

Tien jaar geleden verscheen het *Liedboek - zingen en bidden in huis en kerk* en sindsdien is het bij veel kerken, gemeenten en andere kringen in gebruik. Daarom organiseert de Interkerkelijke Stichting

voor het Kerklied (ISK) op zaterdag 13 mei een Liedboekdag voor iedereen die betrokken is bij het zingen in kerkdiensten en op andere momenten. De dag vindt plaats in de Sint-Joriskerk te Amersfoort en is van 10.30 tot 16.30 uur. Aanmelding kan via www.kerklied.net/liedboekdag, deelname kost 25 euro. De Liedboekdag biedt met name cantores, organisten, componisten, dichters, predikanten, pastores, liturgen en zangers de mogelijkheid om opnieuw kennis te maken met de bundel. Het programma is actief, er wordt onder professionele begeleiding gezongen. Ook de liederen uit de vorig jaar verschenen aanvulling *Psalmen anders* zijn onderdeel van het programma. De dag wordt om 16.00 uur afgesloten met een vesper. De dag kent drie programmaonderdelen met tussendoor twee pauzes van een half uur en een pauze van een uur. De kosten voor koffie en thee zijn bij de prijs inbegrepen, die voor de lunch niet. In de kerk zijn uitgeverijen en boekhandels aanwezig met uitgaven.

Het Vakantiebureau zoekt (zorg)vrijwilligers voor zomer

Wil je vrijwilligerswerk doen én ben of was je werkzaam als verpleegkundige of verzorgende? Dan is Het vakantiebureau - partner van Kerk in Actie - op zoek naar jou! Voor meerdere vakantieweken in 2023 is Het vakantiebureau dringend op zoek naar zorgvrijwilligers. Verpleegkundigen met of zonder BIG-registratie, verzorgenden IG, verpleegkundigen en verzorgenden niveau 3 of niveau 2 zijn zeer welkom! Ook is er een grote vraag naar zorgvrijwilligers die nacht-zorg kunnen verlenen in de vakantieweken. Jaarlijks genieten ongeveer 2500 mensen die niet meer gemakkelijk zelf op vakantie kunnen van een week vol warmte, aandacht en gezelligheid tijdens een diaconale vakantie. Dit zijn meestal ouderen en mensen die zorg of begeleiding nodig hebben. Deze vakantieweken zijn niet mogelijk zonder de hulp van (zorg)vrijwilligers die belangeloos een vakantie begeleiden en de gasten een onbezorgde vakantieweek bieden. Behalve naar (oud-)zorgprofessionals is Het vakantiebureau ook altijd op zoek naar vrijwilligers voor de niet-zorgtaken, zoals weekcoördinatoren, restaurantcoördinatoren of mensen die het activiteitenprogramma draaiende houden. Meer informatie en aanmelden voor beide soorten werk via hetvakantiebureau.nl/vrijwilligerswerk/

VOLGENDE KEER in G eandewei

Herdenken op 4 mei is belangrijk

